

Communicating with Purpose

To cite this article: Heittola, S. & Björklund, S. (2023). Mot en hållbar utveckling för meningsfull användning av flera språk nationellt? Ungas uppfattningar om en- och flerspråkighet vid kommunikation i Finland och Sverige. In: E. Lillqvist, M. Eronen-Valli, V. Manninen, N. Nissilä & E. Salmela (Eds.). *Communicating with Purpose*. Vaasa: VAKKI Publications 15. 69–85. ISBN 978-952-69732-2-7

Mot en hållbar utveckling för meningsfull användning av flera språk nationellt? Ungas uppfattningar om en- och flerspråkighet vid kommunikation i Finland och Sverige

Sanna Heittola^a & Siv Björklund^a

^a Åbo Akademi

In this article, we study how language majority and minority youth (Finnish-, Swedish- and Sami-speaking youth) in Finland and Sweden perceive the possibility to use languages in their countries. Our theoretical underpinnings are inspired by language policy and language ecology with a special focus on possible impacts of national language policy on language ideologies and language praxis circulating in increasingly multilingual societies. The results show that several statistically significant differences can be revealed between the youth from different countries and with different first languages. The differences indicate that national policy seems to have an effect on language ideologies among the participants. Nevertheless, the youth shares a common belief of the importance of multilingualism even if they recognize the practical challenges that people who cannot use the majority language of the country can face. Language is perceived not only as a medium for communication but also as an important part of the individual's identity and culture. The result of this study shows that the youth perceives the use of different languages in their country of residence as self-evident.

Nyckelord: flerspråkighet, språkideologi, språkpolicy, språkekologi, unga

1 Inledning

Under de senaste åren har språkpolicy och språkplanering som forskningsområden utvecklats snabbt och kraftigt (Hult & Johnson 2015). Populariteten hänger till stor del samman med att språkpolicy som verktyg fungerar väl för att analysera komplexa processer av flerspråkighet, global verksamhet och växande transnationell arbetskraftspendling för att utveckla postmodernistiska samhällen i riktning mot en hållbar språklig och kulturell mångfald (se t.ex. Papa 2020, Lamb m.fl. 2020, Douglas Fir Group 2016). Vi bidrar i den här artikeln till forskningen inom området genom att uppmärksamma ungdomar som agenter för samhällslig språkpolicy (se också t.ex. Han m.fl. 2019, Phyak & Bui 2014, Wyman m.fl. 2013) och undersöker potentiella samband mellan nationell språkpolicy och finländska och svenska ungas uppfattningar om möjligheten att använda olika språk för att kommunicera och interagera i det svenska och finländska samhället. Sambandet mellan nationell språkpolicy och språklig praxis har nyligen utforskats i en jämförande kvalitativ studie bland elever och unga i Finland och Danmark (Slotte m.fl. 2023) men såvitt vi känner till har kvantitativa jämförelser på det sätt som vi lägger an i vår studie inte tidigare utforskats.

Data som vi presenterar i denna studie har samlats in inom projektet Minoritetsunga (MinUng) (Åbo Akademi 2023) som finansierats av Svenska kulturfonden och vars syfte var att undersöka betydelsen av geografisk kontext och språkstatus för ungas uppfattningar om såväl etablerade minoritetsspråk¹ (svenska, finska och samiska) som nya minoritetsspråk i Finland och i Sverige. Projektets kvantitativa upplägg bestod av en webbenkät (se vidare avsnitt 4) som sändes ut och besvarades av finsk-, svensk- och samiskspråkiga unga i både minoritets- och majoritetsposition i de båda länderna. Enkäten visade sig generera rikligt med data som ger möjligheter till jämförelser på olika plan (Finland vs. Sverige, minoritet vs. majoritet, etablerade vs. nya minoritetsspråk). När vi i den här studien strävar efter att analysera ifall den nationella språkpolicyn inverkar på ungas uppfattningar om möjligheter att utöva en flerspråkig praxis i samhället är jämförelsen inriktad på likheter och skillnader mellan Finland och Sverige samtidigt som vi rör oss mellan makronivå (nationell policy) och mikronivå (språkpraxis).

---

¹ Vi använder i denna artikel termen minoritetsspråk som ett paraplybegrepp för språk som är i en samhällelig minoritetsposition i Finland och i Sverige. Vi är ändå medvetna om de utmaningar som användningen av termen minoritetsspråk innebär för t.ex. svenskan som ett av de två nationalspråken i Finland och samiska som ursprungsspråk i både Finland och i Sverige.

2 Om språkekologi, språkpolicy och flerspråkighet

Redan år 1972 konstaterade Haugen att "språkekologi kan definieras som studiet av växelverkan mellan ett givet språk och dess omgivning" (Haugen, 1972 s. 325). En språkekologisk syn visar därmed hur diskurser som handlar om värderingar och föreställningar om språk konstrueras på olika plan (närsamhället, institutionellt, nationellt o.s.v.) i olika kontexter (Blackledge 2008, Douglas Fir Group 2016). I dagens moderna samhällen har två- och flerspråkighet kommit att bli en allt mer framträdande del av språkekologi. Närvaron av flera språk ställs allt oftare mot en tidigare enspråkig norm och i allt fler sammanhang lyfts två- och flerspråkighet fram som en möjlighet och resurs både för individ och samhälle. Utöver den språkliga och kulturella rikedom har flerspråkighet exempelvis visat sig utgöra en resurs som även för med sig ekonomisk nytta (Heller & Duchêne 2016, Grin, Sfreddo & Vaillancourt 2010).

I bygget av en hållbar flerspråkighet kan språkplanering och språkpolicy fungera som nyttiga analysverktyg. Medan tyngdpunkten i tidiga studier om språkpolicy oftast lades på nationell språkpolicy har forskarnas intresse idag skiftat från en nationell till en lokal nivå där explicita och implicita faktorer som upprätthåller en språklig mångfald och vikten av agens hos lokala sociala aktörer betonas (se t.ex. Hornberger & Johnson 2007). Ur ett flerspråkighetsperspektiv har däremot språkekologi konstaterats vara ett nyttigt begrepp eftersom den för samman sociolingvistiska studier på makro- och mikronivå för att man till fullo ska förstå de sociala mekanismer som ingår i flerspråkighet (se t.ex. Hult 2008).

Vi har i vår studie främst utgått från ett språkpolicy-perspektiv men lyfter fram den språkekologiska synen eftersom vår analys explicit strävar efter att undersöka hur praxis kan påverkas av nationell policy. Vi har ändå inte observerat våra informanternas faktiska språkbruk utan deras uppfattningar och tankar om möjligheterna att meningsfullt kunna använda olika språk i samhället. Resultaten av analysen baserar sig därför närmast på språkideologier, som utgör den tredje komponenten som enligt Spolsky (2004) i tät samverkan med planering och praxis utgör de centrala komponenterna inom forskningsområdet språkpolicy.

Även om flerspråkighet i sig ofta ses som en resurs idag är det en stor utmaning att jämföra olika kontexter. Stavans och Hoffmann (2015) konstaterar att det inte finns någon universallösning som passar alla språk i minoritetsposition eftersom de olika språken existerar under olika villkor och i olika kontexter. Det hindrar ändå inte värdet i att försöka överskrida olika gränser. Enligt Medda-Windischer, Ricucci och Cisilino (2016) diskuteras etablerade och nya minoriteter oftast isolerade från varandra då ett komparativt perspektiv skulle vara både nödvändigt och värdefullt för ett framtida

hållbart Europa där olika länder nu använder olika nationella strategier (se också Medda-Windischer 2017).

Med tanke på framtidsperspektivet har vi valt unga som informanter till vår studie. Ungdomarna i vår studie växer upp i samhällen där den flerspråkiga vändningen (the multilingual turn; se t.ex. May 2019) har blivit en aspekt som är synlig i vardagen genom att man t.ex. använder två eller flera språk regelbundet. Vi antar alltså att de unga i vår studie lever rätt två- och flerspråkiga liv och att kontextuella faktorer därför har en betydelse för hur de ser på hur olika språk kan användas i det egna landet. Det är relativt få forskare som kombinerat unga och flerspråkighet i ett nationellt komparativt ramverk. I Wyman, McCarty & Nicholas (2013) finns ändå ett jämförande perspektiv. Forskarna presenterar unga med olika ursprungsspråk som lever i gemenskaper där språket lever under hot om att dö ut.

3 Studiens språkliga kontexter: Finland och Sverige

Även om Finland och Sverige är grannländer finns det på nationell nivå olika lagar och andra styrdokument som reglerar ländernas språk och deras ställning på helt olika sätt. Finland har två officiella nationalspråk, finska och svenska, som är likvärdiga enligt lagen. Enligt Finlands grundlag (731/1999) ska det allmänna tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhällsliga behov enligt lika grunder. Detta betyder även faktisk likabehandling. I språklagen (423/2003) föreskrivs närmare om de språkliga rättigheter som tryggas i grundlagen.

Enligt grundlagen har samerna rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. I grundlagen föreskrivs också att samerna har kulturell autonomi inom sitt hembygdsområde i ärenden som angår deras språk och kultur. I samisk språklag (1086/2003) föreskrivs ytterligare att samerna har rätt att hos domstolar och andra myndigheter använda sitt eget språk, men rätten gäller inte hos alla myndigheter. Inom samernas hembygdsområde har samerna mer omfattande språkliga rättigheter än utanför det. Den samiska språklagen gäller enaresamiska, skoltsamiska och nordsamiska (Justitieministeriet 2023). Trots att samiskan som ursprungsspråk i Finland har vissa språkliga rättigheter så är dess talare numerärt få i Finland. Finska är det språk som en klar majoritet av de som bor i Finland talar och därefter kommer svenska, ryska och estniska.

I Sverige är svenska landets huvudspråk och majoritetsspråk. Finska, meänkieli, jiddisch, romska och samiska har ställning som nationella minoritetsspråk. Enligt språklagen (SFS 2009:600) ska de nationella minoritetsspråken skyddas och främjas. Enligt lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724) har medborgare inom särskilda

förvaltningsområden rätt att använda finska, meänkieli och samiska i kontakt med förvaltningsmyndigheter och domstolar. Myndigheter i hela landet ska även främja de nationella minoritetsspråken. I Sverige är de största språkgrupperna efter svenskan arabiska och finska.

Som framgår av den korta presentationen ovan finns det alltså juridiskt flera olikheter mellan Sverige och Finland beträffande hur länderna reglerar rättigheterna för de språk som kan anses vara etablerade språk (svenska, finska och samiska) i de båda länderna. Gemensamt för de aktuella språken är ändå att de åtnjuter olika grader av rättigheter som nya språk i de båda länderna inte har även om antalet talare av flera olika språk ökar snabbt.

4 Syfte

Syftet med denna studie är att få en uppfattning om det finns skillnader mellan hur svensk-, finsk- och samiskspråkiga ungdomar i Finland och Sverige ser på en- och flerspråkighet i eget land och i Norden. Genom att undersöka ungas uppfattningar om flerspråkighet på den språkideologiska nivån och samverkan mellan nationell språkpolicy och lokala aktörer vill vi besvara följande forskningsfrågor:

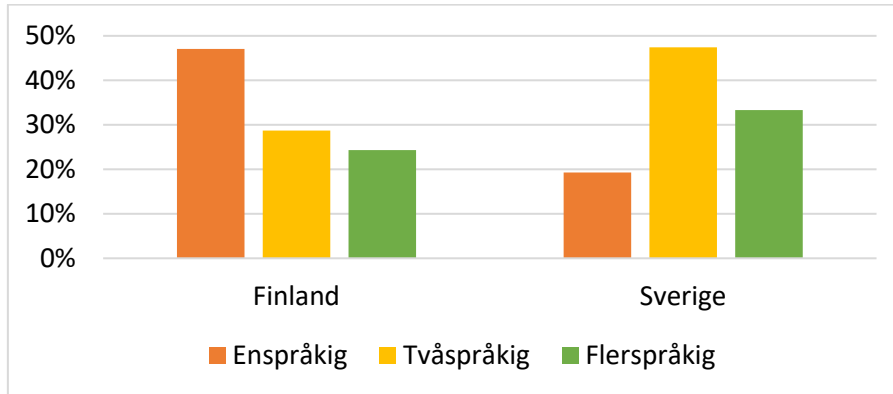
- Hur uppfattar unga i Finland och Sverige en- och flerspråkighet på en nationell nivå?
- Vilket slags samband finns det mellan nationell språkpolicy och hur de lokala aktörerna, dvs. de unga, positionerar sig på den språkideologiska nivån?
- Vilka slags skillnader finns det i hur unga med olika språk och hemvistland uppfattar möjligheten att använda flera språk på en nationell nivå?

5 Material och metod

Materialet för denna undersökning har samlats in med hjälp av webbenkäter under årsskiftet 2020–2021. Webbenkäterna var tillgängliga på finska, svenska och nordsamiska.

Sammanlagt besvarade 194 unga från Finland och Sverige enkäten. Av informanterna bor 70,6 % i Finland och 29,4 % i Sverige. Informanternas ålder varierar från under 15 år till över 25 år. Största delen (36,1 %) av informanterna är 17 år gamla och 78,8 % informanterna är 16–18 år gamla. Kvinnor utgör 67,0 % av informanterna, män 30,9 % och 2,1 % har valt annat kön. Informanterna kunde välja flera modersmål och flera har utnyttjat denna möjlighet, vilket betyder att procentandelen för denna fråga överstiger 100 %. Av informanterna har 52,6 % kryssat för finska som modersmål, 54,1 % för svenska och 7,7 % för nordsamiska. Därtill har 6,2 % av informanterna något annat

modersmål. Av informanterna från Finland anser den största andelen sig vara enspråkig medan den största andelen från Sverige anser sig vara två- eller flerspråkig (se figur 1).

Figur 1. Informanternas språkliga identitet

Webbenkäten som utgjorde grunden för den kvantitativa delen av projektet MinUng är omfattande med flera temaområden och olika svarsalternativ. För den här undersökningen presenterar vi endast fyra av enkätens påståenden som handlar om meningsfull kommunikation och användningen av majoritetsspråk visavi eget språk på nationell nivå. De fyra påståendena är:

- Det är en nackdel om man inte kan landets majoritetsspråk.
- Ett gemensamt språk är viktigt för ett lands samhörighet.
- Det vore bättre om det i Norden talades ett och samma språk.
- Det är självklart att människor talar olika språk i detta land.

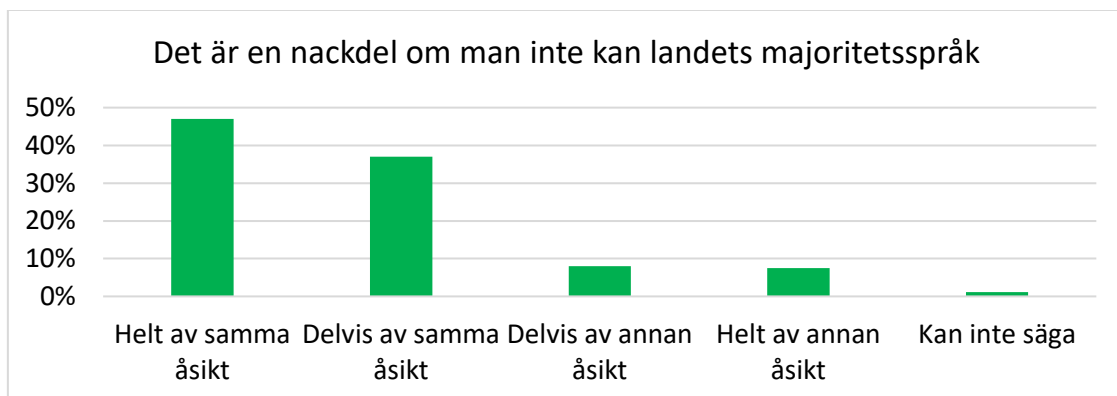
Informanterna fick ta ställning till om de håller med de olika påståendena som gäller bland annat språkanvändning och språkval. Svarsalternativen var *helt av samma åsikt*, *delvis av samma åsikt*, *delvis av annan åsikt*, *helt av annan åsikt* samt *kan inte säga*. I jämförelser av hur informanterna från de två olika länderna och med olika modersmål har svarat på de fyra påståendena används Mann-Whitney U-test och Kruskal Wallis-test. De statistiska testerna visar om skillnaderna i informanternas svar är statistiskt signifikanta. Som gräns för statistisk signifikans har använts sig. 0,05, vilket betyder att det finns <5% sannolikhet att observationen och skillnaden mellan grupperna beror på en slump. I jämförelser av informanter med olika modersmål har sådana informanter som har angett flera modersmål uteslutits från denna studie. Så få samiskspråkiga besvarade enkäten per land att de har uteslutits från jämförelser där både bakgrundsfaktorerna *land* och *modersmål* har beaktats. Informanterna har även utnyttjat möjligheten att kommentera påståendena. För de påståenden där det finns statistiskt signifikanta skillnader mellan de olika informantgrupperna har

kommentarerna från varje grupp analyserats skilt för att hitta en möjlig förklaring på den signifikanta skillnaden. Ifall ingen statistiskt signifikant skillnad har påvisats har de öppna svaren ändå analyserats innehållsligt i kategorier för att identifiera möjliga olika synvinklar i informanternas svar. För att öka läsbarheten har vi valt att presentera samtliga kommentarer på svenska. Kommentarer som getts på finska i enkäten har vi fritt översatt till svenska (se bilaga för kommentarerna i original).

6 Resultat

6.1 Det är en nackdel om man inte kan landets majoritetsspråk

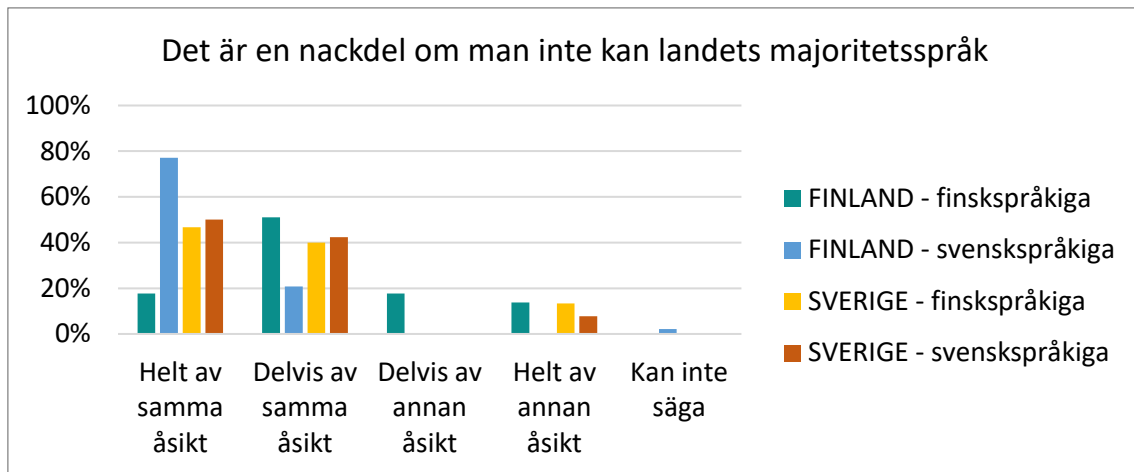
Enligt informanterna är det en nackdel om man inte kan landets majoritetsspråk, dvs. finska i Finland och svenska i Sverige (Figur 2). Av informanterna håller 83,4 % med påståendet, 15,5 % av informanterna är av annan åsikt, medan 1,1 % inte kan säga. Mellan länderna finns det inga statistiskt signifikanta skillnader (sig. 0,516), dvs. informanterna från Finland och Sverige har svarat på likartat sätt.

Figur 2. Informanternas svar på påståendet *Det är en nackdel om man inte kan landets majoritetsspråk*

Däremot finns det statistiskt signifikanta skillnader (sig. <0,001) mellan finsk- och svenskspråkiga unga. Svenskspråkiga är mer av den åsikten att det är en nackdel om man inte kan landets majoritetsspråk. Av de svenskspråkiga informanterna anser 97,3 % det vara en nackdel om man inte kan landets majoritetsspråk medan 72,7 % av de finskspråkiga informanterna är av samma åsikt.

Det finns även statistiskt signifikanta skillnader (sig. <0,001) mellan finskspråkiga i Finland, finskspråkiga i Sverige, svenskspråkiga i Finland och svenskspråkiga i Sverige. De olika språkgruppernas svar presenteras i figur 3.

Figur 3. De fyra gruppernas svar på påståendet *Det är en nackdel om man inte kan landets majoritetsspråk*.

Skillnaderna finns speciellt mellan de två informantgrupperna från Finland. Av de finskspråkiga i Finland menar 68,6 % att det är en nackdel om man inte kan finska i Finland medan 97,9 % av de svenskspråkiga i Finland håller med. I sina kommentarer lyfter svenskspråkiga från Finland fram den officiella tvåspråkiga språkpolitiken, eller snarare hur man i Finland behöver kunna finska, trots att landet officiellt är tvåspråkigt. De finskspråkiga informanterna betonar däremot att det i sig inte är en nackdel om man inte kan finska, men att kunskaper i finska underlättar livet. De finskspråkiga lyfter speciellt fram hur livet kan vara svårare för en som inte kan finska. Dessa svar är intressanta eftersom ingen informant explicit uttrycker att andra språk är en nackdel vilket formulerats i påståendet (se citaten nedan).

- (1) Jag anser inte att det är moraliskt dåligt, men för en individ kan det vara utmanande att klara sig på finska språket i synnerhet på områden där en klar majoritet av invånarna talar finska som modersmål. (Fifi)
- (2) Jag vet inte om det är en dålig sak, fastän det [att man inte talar finska] gör också att allt blir svårare. (Fifi)

Även av de svenskspråkiga informanternas kommentarer framgår att det i Finland är lättare att leva på finska än på svenska. Därtill påpekar de att man kan känna sig utanför om man inte kan finska.

Skillnaderna finns också speciellt mellan de två majoritetsgrupperna: finskspråkiga i Finland och svenskspråkiga i Sverige. Jämfört med 68,6 % av de finskspråkiga informanterna från Finland håller 92,3 % av de svenskspråkiga informanterna från Sverige med påståendet. De som bor i Sverige är alltså mer av den åsikten att det är en nackdel om man inte kan svenska i Sverige jämfört med vad de som bor i Finland anser om finskan i Finland.

Även om informanterna från Sverige anger att det är en nackdel om man inte kan svenska i Sverige har de kommenterat att man klarar sig bra med engelska i landet, vilket framgår även av citaten nedan, medan nästan ingen av informanterna från Finland lyfter fram engelskan. Däremot lyfter informanterna från Finland fram förhållandet mellan finskan och svenskan och hur svårt det är att klara sig med endast svenska i Finland.

- (3) Man klarar sig ganska långt med engelska här. (SVsv)
- (4) Man kan klara sig ganska bra med engelska, speciellt i större städer, men det underlättar mycket att kunna svenska. (SVfi)

En informant som har flyttat från Finland till Sverige konstaterar att det är svårt att känna sig som en del av samhället om man inte kan svenska.

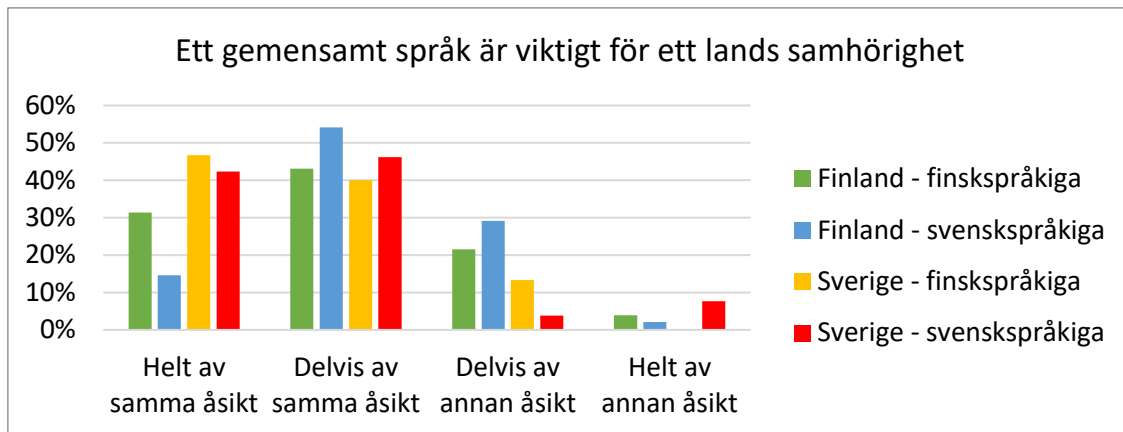
- (5) Svårt att söka jobb och att känna sig vara en fullvärdig del av samhället. (SVfi)

Språket upplevs alltså inte av de unga endast vara ett medel för kommunikation utan det anses ha en viktig roll i hur delaktig man känner sig i samhället och i den sociala gemenskapen. Överhuvudtaget har de unga en tydlig åsikt om hur viktigt det är att kunna landets majoritetsspråk då nästan ingen har valt svarsalternativet *kan inte säga*. De delar en gemensam uppfattning om att det inte är ett måste att kunna landets majoritetsspråk, men detta underlättar livet.

6.2 Ett gemensamt språk är viktigt för ett lands samhörighet

Av informanterna instämmer 77,7 % med påståendet om att ett gemensamt språk är viktigt för ett lands samhörighet, medan 22,3 % av informanterna inte håller med.

Det finns statistiskt signifikanta skillnader (sig. 0,005) mellan länderna. I Sverige är man mer av den åsikten att ett gemensamt språk är viktigt för ett lands samhörighet. Av de finländska informanterna håller 73,8 % med påståendet medan 86,0 % av informanterna i Sverige anser samma. En större andel av speciellt informanterna från Sverige är helt överens med påståendet. Det finns statistiskt signifikanta skillnader även mellan finskspråkiga i Finland, finskspråkiga i Sverige, svenskspråkiga i Finland och svenskspråkiga i Sverige (sig. 0,027).

Figur 4. De fyra språkgruppernas svar på påståendet *Ett gemensamt språk är viktigt för ett lands samhörighet*

Skillnaderna finns speciellt mellan minoritetsgrupperna, dvs. mellan finskspråkiga i Sverige och svenskspråkiga i Finland. Finskspråkiga i Sverige håller mer med påståendet. 86,7 % av finskspråkiga från Sverige håller med påståendet jämfört med 68,8 % av svenskspråkiga i Finland. Skillnaderna finns också speciellt mellan svenskspråkiga i Sverige och Finland. Svenskspråkiga i Sverige håller mer med påståendet, eftersom 88,5 % av svenskspråkiga från Sverige håller med påståendet jämfört med 68,8 % av svenskspråkiga i Finland. I Sverige är man alltså mer av den åsikten att ett gemensamt språk är viktigt för ett lands samhörighet, vilket framgår även av kommentarerna. Informanterna som bor i Finland anser däremot att det finns så mycket mer än språket som gör en samhörig i ett land (se kommentaren nedan). Språket anses vara viktigt, men upplevs inte vara en förutsättning för samhörigheten. Informanterna från Finland betonar att de uppskattar flerspråkighet och att det viktigaste är att man förstår varandra, inte att man har samma språk som modersmål.

- (6) Det är så mycket mer som gör en samhörig i ett land, så det har inte en så stor betydelse enligt mig. (Flsv)

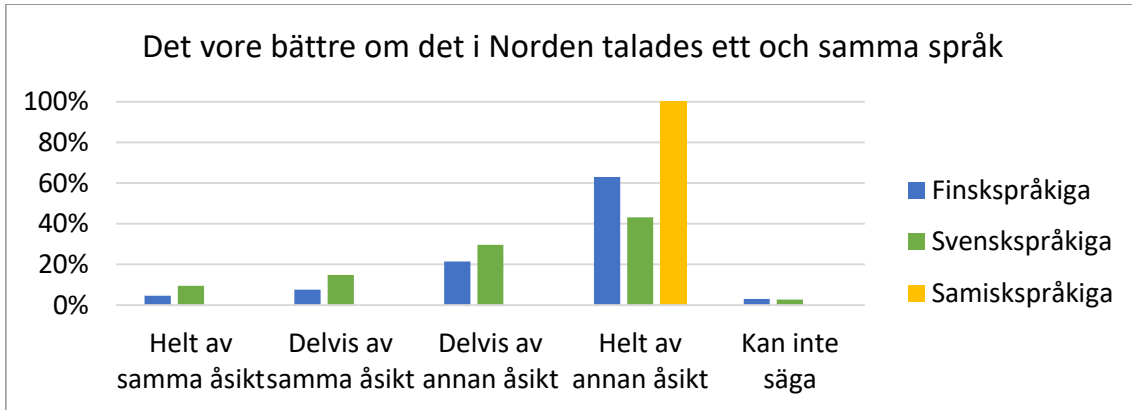
Även om informanterna från Sverige är mer av samma åsikt med påståendet betonar de i kommentarerna att det även är bra och intressant med flera språk och en mångfaldig kultur:

- (7) Men det är även bra att flerspråkiga så att samhället blir mer varierat och en mer mångfaldig kultur (SVsv)

Informanterna från Sverige nämner också att även om ett gemensamt språk är viktigt betyder det inte att man borde glömma sitt eget modersmål eller låta bli att studera andra språk.

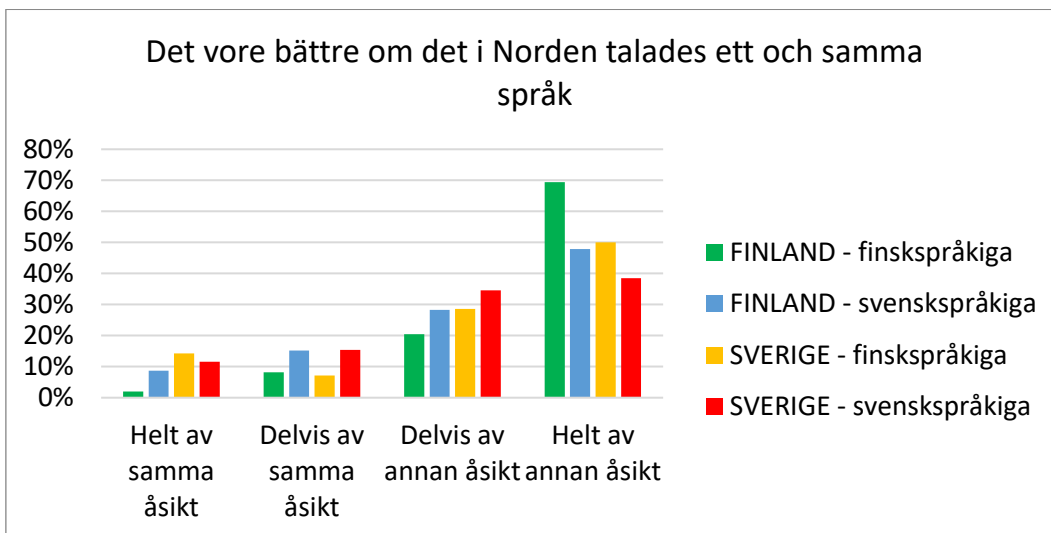
6.3 Det vore bättre om det i Norden talades ett och samma språk

Informanterna instämmer mestadels inte i påståendet *Det vore bättre om det i Norden talades ett och samma språk*. Av informanterna håller 78,8 % inte med påståendet. Däremot är 19,1 % av informanterna av samma åsikt och anser att det vore bättre om det i Norden talades ett och samma språk. Endast en liten andel, 2,2 % av informanterna, anser sig inte kunna säga. Det finns inga skillnader mellan länderna (sig. 0,167).

Figur 5. Informanternas svar på påståendet *Det vore bättre om det i Norden talades ett och samma språk*

I figur 5 syns det tydligt att samiskspråkiga skiljer sig från de andra språkgrupperna (sig. 0,010). Alla samiskspråkiga är helt av annan åsikt. Statistiskt signifikanta skillnader (sig. 0,035) finns även mellan finskspråkiga i Finland, finskspråkiga i Sverige, svenskspråkiga i Finland och svenskspråkiga i Sverige. Skillnaderna är störst mellan majoritetsgrupperna samt mellan finsk- och svenskspråkiga från Finland.

Figur 6. De fyra olika gruppernas svar på påståendet *Det vore bättre om det i Norden talades ett och samma språk*

Man kunde anta att det finns skillnader mellan majoritetsgrupper och minoritetsgrupper, men så är det inte. Skillnaderna finns speciellt mellan majoritetsspråkstalarna i de båda länderna. Unga från Sverige är mer av den åsikten att det vore bra om endast ett språk användes i Norden, medan informanterna från Finland är mer av annan åsikt.

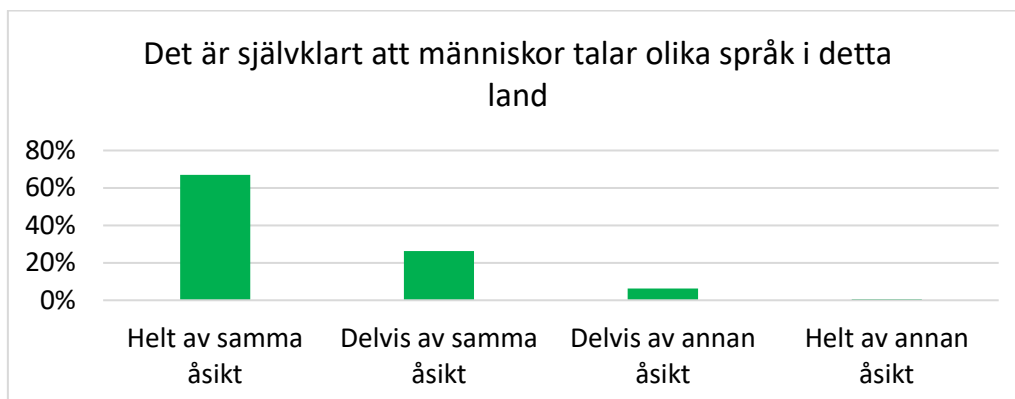
Informanterna hittar både för- och nackdelar med endast ett språk i Norden. Även om ett gemensamt språk skulle underlätta samarbetet mellan länderna och öka förståelsen för andra människor och kulturer så är språk ändå en viktig del av identiteten och kulturen (se kommentarerna nedan).

- (8) det skulle ta bort en del av ens identitet (Flsv)
- (9) Nej, det är bra med mångfaldighet i språken och kulturerna (Flsv)
- (10) Med tanke på arbetet skulle detta [ett språk] vara bättre, men inte nödvändigtvis i fråga om andra aspekter. (SVfi)

Informanterna visar genom sina kommentarer att de är medvetna om att ett enda språk kunde vara bättre med tanke på till exempel arbetet, men att då kunde några andra aspekter bli lidande. Även om ett språk skulle öka kommunikationen och förståelsen skulle nackdelarna vara för stora enligt informanterna. Unga i både Sverige och Finland uppskattar mångfalden i språken och kulturerna och anser att det är "coolt med olika språk och kulturer".

6.3 Det är självklart att människor talar olika språk i detta land

De unga håller med om att det är självklart att olika språk talas i deras land. Av informanterna håller 91,8 % med påståendet medan 8,2 % är av annan åsikt. Det finns inga statistiskt signifikanta skillnader mellan länderna (sig. 0,660). Inte heller finns det skillnader i svar från unga med olika modersmål och nationalitet (sig. 0,360).

Figur 7. Informanternas svar på påståendet *Det är självklart att människor talar olika språk i detta land*

De flesta informanterna från Finland kommenterade på något sätt Finlands historia och hur det på basis av den skulle kännas konstigt om endast finska användes i landet (se kommentarerna nedan). Dock nämner informanterna också att nuförtiden är Finland mer internationellt. Även om det för de unga i denna studie känns naturligt att flera språk används anger de dock att det kanske ändå inte är så självklart eftersom t.ex. samiskspråkiga inte har möjligheten att alltid använda sitt språk. Finskspråkiga unga från Sverige kommenterar att språket är ett viktigt redskap i att kunna bevara den egna kulturidentiteten.

- (11) Baserat på Finlands historia, vore det konstigt om här endast talades finska (Flsv)
- (12) Det är inte sådär självklart, eftersom det för t.ex. samerna inte finns tillräckligt med tillgänglig service på samernas språk. (Fifi)
- (13) Språket är ett viktigt redskap för att bevara den egna kulturidentiteten.(SVfi)

I svaren från de unga överraskades vi av medvetenheten hos de unga om vikten av att man tar hänsyn till språk i samhällelig minoritetsposition. Detta gäller i synnerhet majoritetsgrupperna.

7 Mot en hållbar utveckling för meningsfull användning av flera språk nationellt?

Vår studie har varit inriktad på den språkideologiska nivån (Spolsky 2004) och samverkan mellan nationell språkpolicy och lokala aktörer. Resultaten visar att det finns många liknande tankar hos våra informanter. För de unga är det självklart att människor talar olika språk, men det finns tecken på att det inte är lika självklart att man får betjäning på sitt språk. Detta är någonting som vi fortsätter undersöka vidare.

Vidare anser våra informanter i båda länderna att man inte behöver kunna majoritetsspråket, men det kan underlätta livet. I sig är detta dock inte ett måste. De unga har en praktisk syn på en- och flerspråkighet och anser inte att enspråkighet är någonting som man automatiskt borde sträva efter, tvärtom ser de unga vikten av olika språk. Denna tendens visar att unga både i Sverige och i Finland är en del av den flerspråkiga vändningen (jfr May 2019) i båda länderna.

Även om de unga anser att ett gemensamt språk är viktigt för ett lands samhörighet tillägger de att det finns också annat som kan skapa samhörighet. De är också mycket eniga om att det inte skulle vara bättre om det i Norden talades ett och samma språk. Det egna språket anses vara en del av identiteten och därtill uppskattar man flerspråkigheten. Olika språk ses som en rikedom för landet och flera språk är en självklarhet för alla informanter.

Trots de många likheterna verkar det ändå som om den nationella språkpolicyen åtminstone delvis inverkar på hur unga i Sverige och Finland ser på nyttan av ett enda språk i landet. Det finns en statistiskt signifikant skillnad mellan länderna ifråga om vikten

av ett gemensamt språk för ett lands samhörighet. För informanterna från Sverige är ett gemensamt språk viktigare (86 %) än för de finländska informanterna (74 %). De sverigesvenska informanterna tenderar även att vara mer benägna att hålla med om påståendet om nyttan av att använda endast ett språk i Norden. För detta påstående fanns det för övrigt även en statistiskt signifikant skillnad mellan de samiskspråkiga informanterna i båda länderna och de övriga grupperna. Samiskspråkiga unga var mycket eniga om att det inte vore bättre att tala ett och samma språk i Norden.

De olika skillnaderna förstärks i vissa fall ytterligare när man delar in informanterna i undergrupper. Således anser drygt 92 % av majoritetsgruppen svenskspråkiga i Sverige att det är en nackdel om man inte kan landets majoritetsspråk, medan drygt 68 % av majoritetsgruppen finskspråkiga i Finland anser detsamma. Skillnaden är statistiskt signifikant.

Sammantaget anser vi att de skillnader som framgår i fördelningen av svaren pekar på ett samband som sannolikt beror på att de ungas språkideologier tagit intryck av nationell policy där Sverige har endast ett huvudspråk medan Finland har två nationalspråk. Våra förväntningar inför studien var de motsatta, eftersom Sverige stått inför språklig mångfald och en flerspråkig praxis i såväl samhälle som i utbildning både tidigare och i större omfattning än Finland (se t.ex. Björklund, Björklund & Sjöholm 2013).

Eftersom det visade sig att förhållandevis få samiskspråkiga besvarade enkäten var det metodologiskt utmanande att göra de jämförelser som vi hoppats på att kunna genomföra mellan de tre etablerade minoritetsspråken i Finland och Sverige. Insamlingen av data inföll dessutom under åren 2020-2021 då vi inte hade möjligheter att besöka skolor vare sig i Finland eller i Sverige p.g.a. pandemin. Det märktes tydligt i båda länderna att skolväsendet (som var vår primära källa för att nå de unga) var mycket belastat och tillstånd att sända ut webbenkäten fördröjdes och försvårades. Enkäten var dessutom omfattande och krävde flera öppna svar vilket ytterligare förmodligen påverkade intresset att besvara den. När webbenkäterna sedan slutligen returnerades till oss kunde vi konstatera att informanterna verkligen hade gett uttömmande och mångsidiga svar. Resultaten som vi presenterat i denna artikel kommer alltså att kompletteras med andra aspekter såsom förhållandet mellan etablerade och nya språk, vilket visar på andra vägar mot ett hållbart flerspråkigt samhälle.

Tack för bidrag och finansiellt stöd

Vi tackar varmt Svenska kulturfonden som finansierade och möjliggjorde insamlingen av data inom projektet MinUng.

Litteratur

- Björklund, M., Björklund, S. & Sjöholm, K. (2013). Multilingual Policies and Multilingual Education in the Nordic Countries. *International Electronic Journal of Elementary Education* 6, 1–22.
- Blackledge, A. (2008). Language Ecology and Language Ideology. I: N.H. Hornberger (Red.) *Encyclopedia of Language and Education*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-0-387-30424-3_219. 2923–2936.
- Douglas Fir Group (2016). A transdisciplinary framework for SLA in a multilingual world. *Modern Language Journal* 100 (Supplement 2016), 19–47. <https://doi.org/10.1111/modl.12301>.
- Grin, F., Sfreddo, C. & Vaillancourt, F. (2010). *The Economics of the Multilingual Workplace*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203852675>.
- Finlands grundlag 731/1999. Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990731#a731-1999>.
- Han, Y., De Costa, P.I. & Cui, Y. (2019). Exploring the language policy and planning/second language acquisition interface: ecological insights from an Uyghur youth in China. *Language Policy* 18, 65–86. <https://doi.org/10.1007/s10993-018-9463-9>.
- Haugen, E. (1972). *The ecology of language. Essays by Einar Haugen. Selected and introduced by Anwar S. Dil*. Stanford University Press.
- Heller, M. & Duchêne, A. (2016). Treating language as an economic resource: Discourse, data and debate. I: N. Copeland (Red.), *Sociolinguistics: Theoretical debates*. Cambridge University Press. DOI:10.1017/CBO9781107449787.007. 139–156.
- Hornberger, N.H. & Johnson, D.C. (2007). Slicing the onion ethnographically: Layers and spaces in multilingual language education policy and practice. *TESOL Quarterly*, 509–532.
- Hult, F. (2008). Language ecology and linguistic landscape analysis. I: E. Shohamy & D. Gorter (Red.), *Linguistic landscape. Expanding the scenery*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203930960>. 88–137.
- Hult F.M. & Johnson, D.C. (2015). *Research Methods in Language Policy and Planning: A Practical Guide*. Vol. 7. John Wiley & Sons.
- Justitieministeriet (2023). Språkliga rättigheter. Citerat 19.4.2023. Tillgänglig: <https://oikeusministerio.fi/sv/sprakliga-rattigheter>
- Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (2009:724). Tillgänglig: <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och-sfs-2009-724>.
- Lamb, T., Hatoss, A. & O’Neill, S. (2020). Challenging social injustice in superdiverse contexts through activist languages education. I: R. Papa (Red.), *Handbook on Promoting Social Justice in Education*. Springer Cham. 33–69.
- May, S. (2019). Negotiating the Multilingual Turn in SLA. *Modern Language Journal* 103 (Supplement 2016), 122–129.
- Medda-Windischer, R. (2017). Old and New Minorities: Diversity Governance and Social Cohesion from the Perspective of Minority Rights. *Acta Universitatis Sapientiae European and Regional Studies* 11(1).
- Medda-Windischer, R., Ricucci, R. & Cisilino, W. (2016). Editorial: Special issue on protecting and including ‘new’ and ‘old’ minorities. *Migration letters* 13:2, 175–177.
- Papa, R. (Red.) (2020). *Handbook on Promoting Social Justice in Education*. Springer Cham.
- Phyak, P & Bui.T.T. N. (2014). Youth engaging language policy and planning: ideologies and transformations from within. *Language Policy* 13, 101–119. <https://doi.org/10.1007/s10993-013-9303-x>.
- Samisk språklag 1086/2003. Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20031086>.
- Slotte, A., Spindler Møller, J. & From, T. (2023). Linguaging and language policies among multilingual youth groups in Finland and Denmark. I: S. Björklund & M. Björklund (Red.), *Policy and Practice for Multilingual Educational Settings: Comparisons Across Contexts*. *Multilingual Matters*. <https://www.multilingual-matters.com/page/detail/?k=9781800413009>. 68–94.
- Spolsky, B. (2004). *Language Policy*. Cambridge University Press
- Språklag 2003/423. Tillgänglig: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2003/20030423>
- Språklag 2009:600. Tillgänglig: <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600-sfs-2009-600>.

- Stavans, A. & Hoffmann, C. (2015). Old and new linguistic minorities. I: A. Stavans & C. Hoffman (Red.), *Multilingualism. Key topics in sociolinguistics*. Cambridge University Press. 63–92.
- Wyman, L., McCarty, T. & Nicholas, S. (Red.) (2013). *Indigenous Youth and Multilingualism. Language Identity, Ideology, and Practice in Dynamic Cultural Worlds*. Taylor & Francis.
- Åbo Akademi (2023). MinUng-projektet. Tillgänglig: <https://blogs2.abo.fi/minung>.

Bilaga. Enkätkommentarer i original.

- (1) En pidä sitä moraalisesti huonona, mutta yksilölle voi olla haastavaa tulla toimeen ilman suomen kieltä etenkin alueilla, joilla selkeä enemmistö asukkaista on äidinkieleltään suomea puhuvia. (Ffi)
- (2) En tiedä, onko se huono asia, vaikka se tekeekin asioista vaikeampia. (Ffi)
- (5) Vaikea hakea töitä ja tuntee olevansa täysin osa yhteiskuntaa. (SVfi)
- (10) Työn teon kannalta tämä olisi parempi, muttei välttämättä muiden aspektien suhteen. (SVfi)
- (12) Se ei ole kovin itsestään selvää, sillä esim. saamelaisille ei ole saatavilla tarpeeksi palveluja saamien kielellä. (Ffi)
- (13) Kieli on tärkeä väline säilyttää oma kulttuuri-identiteetti (SVfi)